

SATUL ÎN IZVOARE SIGILARE

Tema ne-a fost sugerată de numeroasele însemne sigilare a căror subiecte reprezintă preocupări interesante și foarte vechi legate de agricultură, ele fiind un crâmpel al universului vieții sătești.

Explicarea apariției sigiliilor¹, numărul lor, repetarea unor însemne sau schimbarea acestora ne cer o privire sumară asupra încadrării administrative a localităților.

Apariția după Revoluția de la 1848 a celor mai multe sigilii sătești, unele din ele în grafie românească atestă nu numai organizarea administrativă a comitatelor ei și starea economică a localităților românești și nivelul de emancipare a populației acestora.

Deoarece până la revoluție satele se aflau în marea lor majoritate pe teritorii nobiliare sau fiscale, apariția sigiliilor este restrânsă și sporadică, ceea ce dovedește slaba afirmare a autorității (judele). Începând cu anul 1850, întărirea și organizarea autorităților comunei reglementate prin lege duc în cadrul ierarhic la legături administrative cu preturile și comitatul.

Actele de cancelarie se înmulțesc și emisia lor necesită un însemn distinctiv pentru a dovedi autenticitatea lor. Acest însemn s-a concretizat într-un sigiliu.

Ideea de a alege pentru acest însemn ceva caracteristic este foarte veche iar tematica hagiografică și iconografică ne confirmă acest lucru. Pe lângă valoarea lor de a autentifica un act, semnificația sigiliilor este mult mai profundă. În comitatele Solnocul de Mijloc² și Crasna³, populația românească din comune în marea lor majoritate a folosit în legendă adesea limba română, iar simbolurile alese sunt specifice fiecărei zone și comune în parte.

Apariția sigiliilor are loc peste tot, mai ales după anul 1851, dar au existat și în Sălaj multe sigilii apărute anterior acestei date (1838—1847).

Actele sigilate sunt de obicei scrisori, rapoarte, socoteli, adresate subcercului sau preturii. Aceste documente poartă de obicei, semnătura notarului, uneori pecetea lui întărită de cea a judeului și chiar a preotului. Vom ilustra luând doar câteva legende: „PETSETU SZATULUJ BAKSA. O. 1824“. Deci pecetea satului Bocșa O. (Olach, română), 1824 sau „Sigiliu Comunit. BRED. — 1850“. Sigiliu în limba maghiară a localității Jibou: „SIBO HEIYSEG PECSETJE — 1850“. (Pecetea localității Jibou 1850). Uneori întâlnim un sigiliu comun pentru mai multe localități, dar cu consemnarea acestui fapt în legendă: „SIGI. COMV. SUIELMED — 1821“. Notarea „SUIELMEU“ pentru ULMENI SĂLAJ.

¹ În acest sens vezi: Maria Dogaru, *Din heraldica României*, București, 1991; *Rev. Arh.*, 4, 1978 și 2, 1983.

² Arh. Stat. Sălaj, fond Comitatul Solnocul de Mijloc anii 1848—1865.

³ Idem, fond Comitatul Crasna, anii 1848—1865.

Sau „SIG. COM. COSNICIU DE JOS, COSN. DE SUS; CERISA — 1847“.

Sigiliile alese de noi pe criteriu tematic amintit mai sus sunt de mare valoare, întrucât simbolurile lor oglindesc preocupări legate de agricultură dintre cele mai felurite și astfel cea mai bogată simbolistică sigilară. Pornind de la forme de relief: dealuri, câmpii, munți, ape și tot ce se leagă de acestea prin fauna și flora locurilor le găsim redată în matricele sigilare (pădure, arbori, arbuști, flori, plante de cultură, animale domestice și sălbatice, păsări, pești, albine ș.a.). Prin mijlocirea uneltelor distingem ușor ocupațiile, meșteșugurile cum sunt: aratul, seceratul, împlăciul, apicultura, viticultura, pescuitul, exploatarea lemnului, creșterea animalelor. Acestea din urmă sunt redată și prin prezentarea lor: vița de vie, struguri, albine, pești, cornutele mari, caii, caprele, oile și altele.

Vom lua doar câteva exemple: un câmp liber al scutului, în partea superioară o plantă cu o tije cu trei ramuri în stânga și trei în dreapta, la mijloc denumirea și jos anul, reprezintă universul cu tot ce înconjoară omul nedefinit.

Localitatea Ip: Un scut cu literele IP, cască, coroană, lambrachini, doi știuleți de porumb, soarele și luna — aștrii cu chipuri de om. Este unul din cele mai valoroase sigilii, valoarea constând în umanizarea acestui întreg mobil al scutului.

Comuna Băsești, cea mai renumită prin numele ce l-a dat lui Gheorghe Pop de Băsești, are încă de la 1828 un sigiliu cu un scut mobil în două planuri. În primul plan vița pe un arc și în al doilea, un copac. Legenda e prezentată în limba română.

Simbolurile sigiliului comunei Pir: ciorchini dispuși ca în buchet ieșind dintr-un vas cu două ramuri, care dau contur scutului prin spice și ghindă, ne descoperă preocuparea pentru viticultură, bogăția prin aurul spicelor, dar și atașamentul pentru frumos și față de natură.

Vestigiiile sigilare sătești reprezintă, poate, cele mai pretențioase compoziții heraldice ceea ce înseamnă că sfragistica noastră și-a păstrat caracterul original și era strâns legată de realitățile pământului românesc.

IONEL PENEA

DAS DORF ALS QUELLE ZUR HERAUSBILDUNG VON SIEGELN

(Zusammenfassung)

Das Thema vieler Darstellung auf Siegeln stellt eine interessante Beschäftigung mit sehr alten Formen der Landwirtschaft dar, weil diese ein Ausschnitt aus dem Gesamtbereich des dörflichen Lebens waren.

Nach der führbürgerlichen Revolution 1848, erschienen die meisten dörflichen Siegel, welche zum großen Teil mit rumänischer Schrift versehen waren.

Die historische Bedeutung dieser Siegel liegt zum einen in der Beglaubigung vorhandener Dokumente, und zum zweiten in der Darstellung des wesentlichen Lebens —, und Schaffensinhaltes des jeweiligen Dorfes.

Die überkommene Siegel sind sehr Symbolhaltig. So finden sich Täler, Hohen und Berge, als Hinweis auf die Reiefformen; Blumen, Bäume, Streucher, Kulturpflanzen, Haus — und Wildtiere, Vogel, Fische und Binnen so wie anderes mehr als Hinweis auf vorhandene Gewerke.